

Kenniscentrum
Psychologie en Economisch Gedrag

Jaarverslag 2025

Openingswoord

Directeur Wilco van Dijk

Wat een bijzonder jaar was het afgelopen jaar voor ons Kenniscentrum: we vierden ons eerste lustrum. En wie jarig is trakteert – dus organiseerden we een feestelijke editie van ons herfstsymposium. Straatarts en journalist Michelle van Tongerloo, Nationale Ombudsman Reinier van Zutphen en Hoogleraar Kees van den Bos gingen in op de vraag: hoe doen we recht aan de mens in het systeem? Daarna gingen we met elkaar in gesprek over het belang van ervaren rechtvaardigheid voor het functioneren van onze samenleving. Het werd een prachtige middag, met aangrijpende verhalen uit de praktijk en waardevolle perspectieven vanuit beleid en wetenschap.

In 2025 hebben we ons opnieuw ingezet voor financieel welzijn en maatschappelijke verbondenheid in Nederland. De urgentie daarvan spreekt duidelijk uit de cijfers van onze Nationale Monitor Geldzorgen: tussen de 10 en 20 procent van de Nederlandse bevolking maakte zich het afgelopen jaar zorgen over dagelijkse kosten als energie, zorg, wonen en vervoer. Geldzorgen reiken verder dan de portemonnee. Wie vanwege geldgebrek minder meedoet aan sociale activiteiten, heeft ook een minder sterk netwerk, een lagere levenstevredenheid en voelt zich minder verbonden met de samenleving. Financieel welzijn en maatschappelijke verbondenheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Vanuit die overtuiging hebben we het afgelopen jaar op meerdere fronten bijgedragen. Samen met het Ministerie van OCW en DUO onderzochten we hoe studenten beslissingen nemen over het aflossen van hun studieschuld. Binnen de Universiteit Leiden werkten we aan het versterken van financieel welzijn van studenten. We startten een meerjarig onderzoek naar financieel welzijn tijdens pensionering – een urgent thema, want een kwart van de gepensioneerden heeft het financieel moeilijk. Samen met Dienst Toeslagen en de Belastingdienst werkten we aan maar liefst acht projecten, gericht op begrijpelijker, toegankelijker en meer mensgerichte dienstverlening. En we startten twee academische promotietrajecten: één over hulpverlening bij financiële problemen en één over financiële schaamte.

Het afgelopen jaar werd bekroond met de toekenning van de Onderzoek met Impact Award van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De prijs was voor ons project 'Preventie van geldzorgen schulden en armoede: verschillende interventies in kaart', uitgevoerd samen met de hogescholen van Amsterdam en Utrecht. Het project werd genomineerd door beleidsmedewerkers vanwege de directe impact op hun werk – een mooie erkenning én een grote motivatie om de komende jaren te blijven bouwen aan de verbinding tussen wetenschap en samenleving.

Het Kenniscentrum is opgericht op 1 januari 2020, mede dankzij een genereuze donatie van Stichting Utopa. We zijn onderdeel van de Universiteit Leiden en gevestigd in het Utopa-Weeshuis aan de Hooglandse Kerkgracht in Leiden.

Onderzoek

Onderzoek doen is een van onze kernactiviteiten. We voeren onderzoek uit op eigen initiatief én in samenwerking met andere partijen, met een focus op maatschappelijke relevantie en de verbinding tussen de wetenschap en praktijk. Daarnaast werken verschillende onderzoekers binnen het Kenniscentrum aan hun academisch promotietraject. Hieronder geven we een selectie van het onderzoek dat we het afgelopen jaar hebben uitgevoerd.

Onderzoek op eigen initiatief

Nationale Monitor Geldzorgen – kwartaalmetingen

De Nationale Monitor Geldzorgen is een gezamenlijk initiatief van het Kenniscentrum en Wijzer in geldzaken. Elke drie maanden meten we geldzorgen, financiële weerbaarheid en financiële stress in een representatieve steekproef van minimaal 1.500 Nederlanders. In maart 2025 waren er geen noemenswaardige veranderingen ten opzichte van december 2024. In juni daalde de bezorgdheid over energiekosten, zorgkosten en huishoudelijke uitgaven zichtbaar – een daling die stabiel bleef in september. In december steeg de bezorgdheid over de energierekening echter weer. Ook 2025 liet zo zien dat geldzorgen fluctueren over tijd. Voor meer informatie over de monitor zie [de website van de monitor](#).

Nationale Monitor Geldzorgen – verdiepend onderzoek

Eenmaal per jaar voeren we binnen de monitor een verdiepend onderzoek uit. In 2025 publiceerden we de rapportage ‘De prijs van samenzijn’. Kosten voor sociale contacten – van een drankje in een café tot reiskosten voor een verjaardag – worden vaak niet meegenomen bij noodzakelijke uitgaven, terwijl sociale verbondenheid een basisbehoefte is. Uit ons onderzoek blijkt dat mensen die vaker deelnemen aan betaalde sociale activiteiten een sterker sociaal netwerk, hogere levenstevredenheid en meer maatschappelijke verbondenheid ervaren. Het rapport biedt achtergrond en aanknopingspunten voor beleidsmakers en praktijkprofessionals om eraan bij te dragen dat dit voor iedereen haalbaar is. Het rapport is te lezen op [onze website](#).

Nationale Monitor Geldzorgen – verdiepende analyses

Sinds de start van de Nationale Monitor Geldzorgen in september 2022 hebben we duizenden mensen bevraagd over hun financiële situatie. Die rijke dataset analyseren we op steeds meer manieren. Sinds maart 2025 publiceren we daarom een rubriek met verdiepende analyses. Dit jaar kwamen de volgende thema’s aan bod: geldzorgen bij mensen met meer of minder overzicht over geldzaken, seizoenseffecten in geldzorgen, geldzorgen in verschillende leeftijdsgroepen, en geldzorgen over sociale activiteiten in verschillende leeftijdsgroepen. Meer informatie is er te vinden op [de website van de monitor](#).

Veranderingen in de financiële situatie

In 2025 zijn we een samenwerking gestart met collega's van de sectie Sociale, Economische en Organisatie Psychologie van Universiteit Leiden. In dit team bundelen we kennis over financiële stress, ongelijkheid, politieke psychologie en sociaal kapitaal. Samen met stagiairs uit onze research master analyseren we de data van de LISS *core study*, met als doel inzicht te krijgen in hoe een verslechterende financiële situatie van invloed is op attitudes en sociale en politieke voorkeuren. In 2026 hopen we hier meer over te kunnen delen.

KCPEG thesis-team

In 2025 zijn we gestart met het 'KCPEG Thesis Team', waarin een groep studenten uit onze master-opleidingen *Social and Organisational Psychology* en *Economic and Consumer Psychology* in teamverband werken aan onderzoeksprojecten bij het Kenniscentrum. Het afgelopen jaar stonden twee thema's centraal: het terugbetalen van studieschulden en gedragsreacties op gevoelens van maatschappelijke uitsluiting – onderzoeksvragen die direct voortkomen uit lopende projecten van het Kenniscentrum.

Onderzoek van onze promovendi

Ook in 2025 werkten meerdere promovendi bij het Kenniscentrum. De meesten combineren hun promotietraject met een baan buiten de universiteit.

Alien van der Vliet

Alien werkt als onderzoeker en adviseur bij het Kenniscentrum en startte in 2025 met een parttime PhD-positie. Haar promotieonderzoek richt zich op hulp bij financiële problemen: hoe verlagen we de drempel naar het zoeken van hulp? Het onderzoek gaat onder meer in op de rol van autonomie en onafhankelijkheid, en de match tussen individuele voorkeuren en het type hulpaanbod.

Carlijn Prins

Carlijn werkt als econoom bij RaboResearch en doet daarnaast promotieonderzoek naar spaargedrag. In 2025 richtte ze zich op vertekende overtuigingen – ook wel *overconfidence* genoemd – over eigen spaargedrag. Ze deed een experiment naar de effecten van sociale vergelijkingsinformatie op spaarkeuzes, en onderzocht de robuustheid van eerder gevonden resultaten over het fenomeen dat mensen zichzelf doorgaans als betere spaarders zien dan anderen.

Denise Groeneveld

Denise werkt als docent binnen in het universitair en hoger onderwijs. Haar promotieonderzoek richt zich op het motiveren van milieuvriendelijk gedrag, met specifieke aandacht voor het activeren van de 'duurzame identiteit' van mensen en in hoeverre dit leidt tot milieuvriendelijker gedrag. In 2025 voerde ze twee experimenten uit, deed ze een aanvullende literatuurstudie, en verzamelde ze data in samenwerking met Milieu Centraal.

Ester Iking

Ester werkt als communicatieadviseur bij pensioenfonds ABP. Haar promotieonderzoek gaat over de vraag waarom Nederlanders zich liever niet met pensioen willen bezighouden, en hoe pensioenbetrokkenheid eerder en effectiever gestimuleerd kan worden. In 2025 werkte ze aan artikelen over de veldstudies die ze in 2024 uitvoerde.

Gerrit-Jan Lanting

Gerrit-Jan werkt als docent en onderzoeker bij de Hogeschool Utrecht. Zijn promotieonderzoek richt zich op financieel welzijn van studenten. In 2025 onderzocht hij de relatie tussen financiële stress en academische prestaties, deed hij in samenwerking met het Kenniscentrum en DUO onderzoek naar terugbetaalgedrag van studieschulden, en bereidde hij interventiestudies voor gericht op het verbeteren van terugbetaalgedrag.

Hannah de Boer

Hannah werkt bij het Kenniscentrum en startte in 2025 met een parttime PhD-positie. Haar promotieonderzoek gaat over financiële schaamte: welke mechanismen liggen eraan ten grondslag, hoe beïnvloedt deze emotie vermijdingsgedrag – zoals het negeren van rekeningen, het uitstellen van betalingen of het uit de weg gaan van een gesprek over geld – en welke culturele verschillen bestaan er in financiële schaamte wordt ervaren en gereguleerd?

Thijs de Back

Thijs werkt als docent en onderzoeker bij Hogeschool Rotterdam. Zijn promotieonderzoek richt zich op het voorkomen en verhelpen van financiële stress onder hbo studenten. Om de problematiek in kaart te brengen worden beschikbare hogeschool- en student-data gekoppeld, in combinatie met interviews en focusgroepen. In co-creatie met studenten wordt een aanpak ontworpen voor preventie en ondersteuning van geldzorgen onder studenten. Er wordt hierbij samengewerkt met de hogescholen Amsterdam, Leiden, Utrecht, den Haag en Hogeschool Inholland.

Zafira Rahmania Nur Shabrina

Zafira's onderzoek richt zich in op twee samenhangende thema's: financiële kwetsbaarheid en pensioenvoorbereiding, en financiële kwetsbaarheid door schommelende inkomsten. In haar pensioenonderzoek vond ze dat Indonesische werknemers meer aan pensioenplanning doen wanneer zij pensionering zien als een gedeelde verantwoordelijkheid, terwijl het ervaren van geldgebrek nu of in de jeugd juist samenhangen met minder pensioenplanning. Voor haar onderzoek naar schommelende inkomsten ontwikkelde ze een nieuwe onderzoeksmethode waarin deelnemers financiële keuzes moeten maken in een situatie wisselvallige inkomsten. Meerdere vervolgstudies naar mechanismen als adaptatie en voorspelbaarheid zijn inmiddels gestart.

Onderzoek met externe partners

Aflossen van studieschulden

In samenwerking met het Ministerie van OCW en DUO onderzochten we in hoeverre de huidige communicatie van DUO weloverwogen beslissingen over het aflossen van studieschulden bevordert of belemmert. Een belangrijke bevinding is dat het huidige aflosproces sterk geautomatiseerd is, met veel keuzes die vooraf voor studenten worden gemaakt. Een actiever aflosproces kan studenten stimuleren om bewustere afloskeuzes te maken. [Het volledige rapport is beschikbaar op onze website.](#)

Financieel welzijn tijdens pensionering

Hoewel pensioenen essentieel zijn voor financiële zekerheid na pensionering, blijven veel gepensioneerden kwetsbaar: 2-3% van de 65- tot 80-jarigen en 4-6% van de 80- tot 90-jarigen leeft onder de armoedegrens. Daarnaast heeft 28% van de gepensioneerden het financieel moeilijk en maakt 21% zich zorgen over de eigen financiën. In 2025 ontwikkelden we samen met maatschappelijke partners een uitgebreide vragenlijst over financieel welzijn die door ruim 1.500 gepensioneerden werd ingevuld. De dataset wordt in 2026 geanalyseerd en geeft inzicht in welke levensloop- en sociale factoren samenhangen met financiële kwetsbaarheid tijdens pensionering.

Handreiking Doenvermogenstoets Warmtetransitie

In 2026 treedt de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) in werking, die gemeenten de regie geeft over de wijkgerichte aanpak van de warmtetransitie. In opdracht van het Ministerie van VRO stelden we een handreiking en stappenplan op, waarin staat beschreven hoe gemeenten bij de uitvoering van de warmtetransitie rekening kunnen houden met het doenvermogen van bewoners. [Op onze website](#) is de handreiking te lezen en het webinar over de handreiking terug te kijken. In 2026 geven we ook een reeks trainingen over Doenvermogen in de warmtetransitie.

Gedragsinzichten voor Bestuur en Beleid

Overheidsstructuren sluiten niet altijd aan bij het gedrag, de verwachtingen en de capaciteiten van burgers, met mogelijke negatieve gevolgen. Om gedragsinzichten beter te verankeren in bestuur en beleid, ontvingen we in 2025 een KIEM-beurs. We voerden gesprekken met wetenschappers, ondersteunend personeel en praktijkpartners zoals de Arbeidsinspectie, UWV en Movisie om gedeelde kennisvragen te identificeren en samenwerkingsmogelijkheden te verkennen. Het eindrapport verschijnt in 2026 en bevat aanbevelingen voor verdere samenwerking, onderwijsactiviteiten en de toepassing van gedragsinzichten in beleid en uitvoering.

Onderzoek met de Dienst Toeslagen

In 2025 voerden we in samenwerking met de Dienst Toeslagen en het Ministerie van SZW diverse onderzoeken uit naar het burgerperspectief op het toeslagenstelsel. De centrale vragen waren: hoe ervaren burgers beleid en uitvoering, welke knelpunten komen zij tegen, en hoe kan de dienstverlening begrijpelijker, toegankelijker en mensgerichter worden ingericht? We combineerden daarbij literatuuronderzoek, interviews, focusgroepen, experimenten en analyses van registratiedata. Deze projecten doen we veelal in samenwerking met de Behaviour Change Group en/of Panteia.

Doenvermogenstoets nieuw financieringsstelsel kinderopvang

In 2025 onderzochten we de doenlijkheid van een nieuw financieringsstelsel voor kinderopvang voor groepen in kwetsbare omstandigheden. Het nieuwe stelsel wordt door veel ouders als eenvoudiger en beter uitvoerbaar ervaren, mede door het wegvallen van terugvorderingen en lagere administratieve lasten. Tegelijkertijd blijven er drempels bestaan voor ouders met beperkte digitale of taalvaardigheden. [Het gehele rapport is te lezen op onze website.](#)

Experimenten verbetering toeslagenstelsel

We toetsten twee beleidsopties in een gesimuleerde omgeving: voorzichtig voorschieten en boetebeleid. Voorzichtig voorschieten – waarbij mensen zelf kiezen voor een lager voorschotbedrag om terugvorderingen te beperken – werd door veel deelnemers positief ontvangen. Het herinvoeren van boetes en waarschuwingen bij bewust foutief gedrag werd overwegend als rechtvaardig beoordeeld. In 2025 zijn ook nieuwe experimenten voorbereid die in 2026 worden uitgevoerd. De rapporten over [voorzichtig voorschieten](#) en [boetebeleid](#) zijn te lezen op onze website.

Effectieve invorderingsinterventies

We onderzochten de effecten van invorderingsmaatregelen – zoals rente, aanmaningskosten en dwangbevelkosten – op het betaalgedrag van burgers met terugvorderingen. Het onderzoek combineerde literatuurstudie, expertgesprekken, communicatieanalyse en een vignetstudie. Vrijwel alle onderdelen zijn in 2025 afgerond; de eindrapportage volgt in 2026.

Gedragsonderzoek muteren toeslagen

We onderzochten hoe burgers omgaan met het aanpassen van toeslaggegevens. Eerdere pilots lieten zien dat automatische mutaties worden gewaardeerd, maar dat communicatie hierover niet altijd wordt opgemerkt. Dit onderzoek bracht in kaart welke factoren burgers stimuleren om gegevens te controleren en aan te passen, en leidde tot verbetervoorstellen voor communicatie en ondersteuning. Het eindrapport verschijnt in 2026.

Monitor niet-gebruik

We werkten mee aan de ontwikkeling van een monitor naar niet-gebruik van zorgtoeslag, huurtoeslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag. In 2021 werd naar schatting ruim € 1,15 miljard aan

toeslagen niet is aangevraagd door rechthebbenden – het hoogste niet-gebruik bij zorg- en huurtoeslag. De monitor biedt een basis om ontwikkelingen over de tijd te volgen. [Klik hier](#) om de volledige publicatie te lezen.

Onderzoek met de Belastingdienst

In 2025 voerden we in samenwerking met de Belastingdienst diverse onderzoeken uit naar belastingzaken.

Essay over de bijeffecten van gemak

Op verzoek van de Belastingdienst schreven we een essay over gemak in de context van belastingzaken. Gedrag gemakkelijk maken is een krachtige interventiestrategie, maar heeft ook mogelijke keerzijden: wie weinig zelf hoeft na te denken, kan op de lange termijn minder betrokken, capabel en zelfstandig worden. Bij belastingen is dat problematisch als burgers daardoor niet meer kunnen controleren of de Belastingdienst fouten maakt, of als de sturende werking van belastingen afneemt. Het essay werd ook omgezet naar een one-pager voor intern gebruik bij de Belastingdienst. [Het essay is te lezen op onze website.](#)

Experiment met vooringevulde belastingaangiftes

De Belastingdienst probeert onder andere om mensen gemak te bieden door belastingaangiftes vooraf in te vullen. In opdracht van de Belastingdienst hebben we een experiment uitgevoerd om de effecten van vooringevulde aangiftes in kaart te brengen. Deelnemers vulden in een gesimuleerde omgeving een belastingaangifte in, die wel of niet vooringevuld was. In de helft van de gevallen werden ze vervolgens beboet voor gemaakte fouten. Er werd geen bewijs gevonden dat mensen meer gemak ervoeren of meer correcte bedragen doorgaven bij de vooringevulde (vs. de niet vooringevulde) aangiftes. We zagen wel eerste aanwijzingen dat vooraf ingevulde aangiftes leidden tot twijfel bij mensen over hun competentie om nog zelfstandig een aangifte in te vullen, en tot minder ervaren verantwoordelijkheid voor de correctheid van de gegevens. Boetes na een vooringevulde (vs. niet vooringevulde) aangifte leidden ook tot meer twijfel over de juistheid van de gegevens, en lager draagvlak voor de vooringevulde aangifte.

Meetinstrument Angst voor de Belastingdienst

Burgers kunnen angst ervaren bij contact met de Belastingdienst, bijvoorbeeld bij het ontvangen van brieven of het doen van aangifte. Om deze angst systematisch in kaart te brengen, ontwikkelden we in 2025 een vragenlijst gebaseerd op psychologische modellen over angst. In 2026 wordt de vragenlijst psychometrisch getest volgt verder onderzoek naar de aard, oorzaken en gevolgen van angst voor de belastingdienst bij burgers die deze angst sterk ervaren.

Onderzoek met de Universiteit Leiden

Financieel welzijn van studenten

In samenwerking met studenten en onderwijsprofessionals van de Universiteit Leiden ontwikkelen en testen we een programma gericht is op het bevorderen van financieel welzijn tijdens de studie. Het beoogde resultaat is een programma dat eenvoudig door andere Nederlandse universiteiten en hogescholen kan worden geïmplementeerd. In 2025 lanceerden we een [financiële informatiepagina voor studenten op de universitaire website](#). In 2026 werken we verder aan dit project dat mede wordt ondersteund door de Rabobank.

Leren met de Stad

Bij 'Leren met de Stad' doen studenten praktijkervaring op aan de hand van echte gedragsvraagstukken in de stad Leiden. Het Kenniscentrum begeleidt hierbij onderzoeksprojecten uitgevoerd door studenten van de Hogeschool Leiden en de Universiteit Leiden. De projecten in 2025 richtten zich onder meer op laagdrempelige ouder-kind ondersteuning, een wijkgericht gezondheidsinformatiepunt, de erfgoedwaarde van een stadspark, de ondersteuning van hoogopgeleide statushouders bij het zoeken naar werk, en de motivatie voor vrijwilligerswerk.

Kennisdeling

Het delen van wetenschappelijke kennis is de directe brug tussen wetenschap, praktijk en beleid. We doen dit op verschillende manieren: via onderzoeksrapporten en wetenschappelijke artikelen op onze website, lezingen, trainingen en workshops, en door het organiseren van symposia en andere bijeenkomsten. Ook zijn we regelmatig te horen en te zien in de media.

Open trainingen

In 2025 hebben we ons open trainingsaanbod voortgezet. Deze trainingen zijn bedoeld voor professionals werkzaam bij organisaties die zich inzetten voor het maatschappelijk belang. Bij elke training bieden we vijf gratis plaatsen aan voor organisaties met een kleine beurs en een groot maatschappelijk hart. Meer informatie over het huidige aanbod is te vinden op kcepg.nl/trainingsaanbod.

Basistraining gedragsinzichten

Een tweedaagse training waarin professionals de toegevoegde waarde van het burgerperspectief ontdekken. Deelnemers leren hoe ze gedragsvraagstukken kunnen herkennen, analyseren en gericht aanpakken, aan de hand van herkenbare voorbeelden en interactieve werkvormen.

Gedragsinzichten voor publieke professionals: een betere interactie tussen overheid en burger

Een vierdaagse training over de relatie tussen overheid en burger, ontwikkeld in samenwerking met het Instituut Bestuurskunde. Deelnemers leren hoe inzichten uit de psychologie en bestuurskunde helpen bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid dat beter aansluit op de realiteit van mensen voor wie het beleid is bedoeld.

De psychologie van financiële stress

Een eendaagse training over de oorzaken en gevolgen van financiële stress, en interventies die financiële stress of de gevolgen ervan kunnen verminderen.

Voorkomen van weerstand

Een eendaagse training over wat weerstand is, waar het vandaan komt en hoe je het kunt voorkomen. Via rollenspellen oefenen deelnemers uitgebreid met het herkennen en vermijden van weerstand in hun eigen werkcontext.

Incompany trainingen

Naast open trainingen verzorgen we ook incompany trainingen voor organisaties. We gaan hierbij uit van de specifieke praktijk van de deelnemers. De vorm kan variëren van een inspiratiesessie of onderdeel van een teamdag tot een meerdaagse leergang. In 2025 verzorgden we incompany trainingen voor onder andere de Belastingdienst, Humanitas en de Politie.

Trainingen voor de ministeries EZ, KGG en LVVN

In 2025 verzorgen we opnieuw trainingen voor medewerkers van het Ministerie van EZK en het Ministerie van LVVN. Het aanbod bestond uit een tweedaagse basistraining in gedragsinzichten, een praktijkgerichte gedragsworkshop voor teams aan de hand van een eigen casus, en een training voor managers over het belang van gedragsinzichten bij ontwikkelen en uitvoeren van beleid en uitvoering.

Lezingen, congressen en presentaties

We deelden onze kennis afgelopen jaar bij onder andere de Nationale Ombudsman, Dienst Kinderopvang en Adviesraad Sociaal Domein regio Rijnland. We gaven lezingen over financiële stress, doenvermogen en de interactie tussen burger en overheid, en presenteerden op nationale (Dag van het Gedrag) en Internationale congressen (Fifth International Behavioural Public Policy Conference). Verder stonden we op de Wetenschapswaarenmarkt in Leiden op 3 oktober, namen deel aan de Impact Fair in de Jaarbeurs, maakten deel uit van de jury van de Pensioenwegwijzer 2025 en namen deel aan een rondetafelgesprek van de commissie Sociale Zaken & Werkgelegenheid van de Tweede Kamer. Dit gesprek is [hier](#) terug te zien.

Symposia

Twee keer per jaar organiseren we een symposium over een maatschappelijk thema dat aansluit bij onze expertise en ons eigen onderzoek, met als doel de uitwisseling tussen wetenschap, praktijk en beleid te bevorderen.

Lentesymposium: Oplossingsrichtingen voor bestaansonzekerheid

Op 4 juni bespraken we vanuit wetenschap, beleid en praktijk hoe bestaansonzekerheid kan worden aangepakt. Oud-minister Jet Bussemaker ging in op systeemverandering, Nadine Raaphorst (Universiteit Leiden) op ambtelijke besluitvorming, en Marlies Tiepel en Greet Meesters van BuZz Leiden op een wijkgerichte aanpak. Een afsluitend zaalgesprek leverde concrete aanknopingspunten op voor vervolgstappen. De Universiteit Leiden publiceerde [de volgende terugblik](#) op de bijeenkomst.

Herfstsymposium: Recht doen aan de mens in het systeem

Op 13 november organiseerden we een bijzondere editie ter gelegenheid ons eerste lustrum. Straatarts en journalist Michelle van Tongerloo opende met aangrijpende praktijkverhalen over maatschappelijke uitsluiting. Nationale Ombudsman Reinier van Zutphen besprak waar burgers vastlopen in het systeem. Hoogleraar Kees van den Bos (Universiteit Utrecht) sloot af met inzichten over het belang van ervaren rechtvaardigheid voor een gezonde samenleving. Universiteit Leiden publiceerde [de volgende terugblik](#) op de bijeenkomst.

Aandacht in de media

De thema's die wij onderzoeken zijn overwegend maatschappelijk relevant. Om onze kennis op deze thema's te delen met een breed publiek, verschenen we ook in 2025 weer regelmatig in de media.

- [Vraag je met achteraf betalen niet om problemen?](#) EenVandaag, 6 januari 2025.
- [Niet-gebruik van toeslagen.](#) NRC, 6 maart 2025.
- [Korting verloten zorgt voor eerlijkere belastingaangifte.](#) Het Financieel Dagblad, 12 maart 2025.
- [Podcast: Hoe vergroten we de financiële weerbaarheid van mensen op weg naar hun oude dag?](#) Netspar, 25 maart 2025.
- [Wachlijstbemiddeling.](#) Consumentenbond Geldgids, Juni 2026.
- [Financiële stress bij jongeren.](#) Omroep Zwart, 6 april 2025.
- [Verantwoordelijkheid delen - ingezonden brief.](#) De Volkskrant, 20 juli 2025.
- [Broodje burger 28 euro: 'Het vel wordt ons tijdens uitjes over de neus getrokken'.](#) Algemeen Dagblad, 7 september 2025.
- [Concerten en uitjes zijn 'mentale adempauze', maar door hoge prijzen haken velen af.](#) Het Parool, 7 september 2025.
- [Radio-interview.](#) NPO Blend, 17 september 2025.
- [Terugbetaling toeslagen leidt steeds vaker tot problemen bij burgers.](#) NOS nieuws, 24 oktober 2025.

En dan nog dit ...

Onderzoek met Impact Award

Op 13 maart ontvingen we de allereerste Onderzoek met Impact Award van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, voor ons onderzoek 'Preventie van geldzorgen schulden en armoede: verschillende interventies in kaart'. Het onderzoek werd genomineerd door beleidsmedewerkers vanwege de directe impact op hun werk. De jury prees de praktijkgerichte aanpak, de samenwerking over organisaties heen en het innovatieve beoordelingsmodel voor het evalueren van schuldhulppreventieprogramma's. Bekijk [hier](#) het onderzoeksrapport.

Publicaties

Wetenschappelijke publicaties

- Hilbert, L. P., Noordewier, M. K., Romano, A., & Van Dijk, W. W. (2025). The Relationship Between Financial Scarcity and Perceived Control Across 51 Societies. *Social Psychological and Personality Science*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/19485506251357034>
- Noordewier, M. K., Doolaard, F. T., Lelieveld, G. J., van Dijk, E., Hilbert, L. P., Marr, S., van Beest, I., Gallucci, M., & van Dijk, W. W. (2025). A longitudinal study on the association between financial scarcity and feelings of societal exclusion. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 114, 102319. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2024.102319>

Rapporten en overige publicaties

- De Boer, H., van Leeuwen, E., Vliek, M. L. W., Lanting, G.-J., Dijkstra, R., van Dijk, W. W., ter Mors, E. & Osinga, M. (2025). *Onderzoek naar het aflosgedrag van mensen met een studieschuld*. [Link](#).
- Doolaard, F.T., van Dijk, W. & Goslinga, S. (2026). Gemakt dient de mens: is het zo simpel? [Link](#).
- Doolaard, F. T., ter Mors, E., de Kwaadsteniet, E. W., Molenmaker, W. E., Vliek, M. L. W. & van Dijk, W. W. (2025). *Belastingkorting: een nieuwe stimulans voor de naleving van belastingregels?* [Link](#).
- Hilgevoord, V., De Boer, H., Lelieveld, G.-J., Doolaard, F. & Noordewier, M. (2025). *In gesprek over maatschappelijke uitsluiting*. [Link](#).
- Kenniscentrum Psychologie, Economisch Gedrag & Wijzer in geldzaken (2025). *De prijs van samenzijn: een onderzoek naar de kosten en baten van sociale activiteiten*. [Link](#).
- Maat, M., Noordink, M., Van Faassen, M., Simonse, O., & In 't Veld, R. (2025). *In de diepte is het stil. In Verstrikt in het vangnet. Systeemfalen sociaal domein: Analyse en therapie*. Academische Uitgeverij Eburon.
- Simonse, O. (2025a). 93 procent van de communicatie is non-verbaal. Of toch niet? *Skepter*, 38(3), 7–9.
- Simonse, O. (2025b). Tirannieke bewakers? *Skepter*, 38(1), 46–36.
- Simonse, O. (2025c). Column: Het pensioenstelsel werkt, behalve voor wie het leven anders liep. *Netspar Magazine: Twintig Jaar Denken En Delen over Pensioen*. [Link](#).
- Simonse, O., Lelieveld, G.-J., De Boer, H., Van der Grient, R., & De Bruin, L. (2025). *Labexperiment boetebeleid. Een casus met kinderopvangtoeslag*. [Link](#).
- Simonse, O., Lelieveld, G.-J., Van der Vliet, A., De Boer, H., Van der Grient, R., & De Bruin, L. (2025). *Labexperiment voorzichtig voorschieten. Een casus met huurtoeslag*. [Link](#).
- Van Dijk, W. W., & Simonse, O. (2025). *Ervaren rechtvaardigheid en grip in het inkomensbeleid* (Position Paper Voor Het Rondetafelgesprek over Inkomensbeleid van de Vaste Commissie Sociale Zaken & Werk van de Tweede Kamer). Kenniscentrum Psychologie en Economisch Gedrag, Universiteit Leiden. [Link](#).
- Van Leeuwen, E., Van der Vliet, A., Nijkamp, R. & Kunkel, D. (2025). *De psychologie van hulp vragen*. [Link](#).
- Van der Vliet, A., van Dillen, L., Vliek, M., ter Mors, E., de Boer, H., van Dijk, W., & Spiekerman, F. (2025). *Handreiking Doenvermogen Warmtetransitie*. [Link](#).
- Vroonhof, P., Fris, P., Droog, J., Zaal, E., Hasselman, N., & Simonse, O. (2025). *Monitor niet-gebruik toeslagen: Rapportage niet-gebruik 2021*. Panteia / Universiteit Leiden, Kenniscentrum Psychologie en Economisch Gedrag.
- Wijnveen, D., Van der Grient, R., de Boer, H., & Simonse, O. (2025). *Doenvermogenstoets nieuw financieringsstelsel kinderopvang voor groepen in kwetsbare omstandigheden*. [Link](#).

Kenniscentrum
Psychologie en Economisch Gedrag